

Investigating the Implications of Macro-Policies on General Policies of the Judiciary

Mehdi Mortazavi¹, Meisam Alipour², *Hossein Mohammadi Doust³

1. Associate Professor of Public Management, Faculty of Management and Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran
2. PhD in Public Policy Making, Hekmat Institute of Policy Research and Strategic Studies, Tehran, Iran
3. MA in Public Management, Faculty of Management and Economics, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Mortazavi, M., Alipour, M., & Mohammadi Doust, H. (2021). [Investigating the Implications of Macro-Policies on General Policies of the Judiciary]. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 9 (1), 164-182. <https://doi.org/10.30507/JMSP.2020.228066.2049>

<https://doi.org/10.30507/JMSP.2020.228066.2049>

Funding: See Page 179

Received: 22/04/2020

Accepted: 19/09/2020

Available Online: 21/03/2021

Article Type: Research Paper

Key words:

Macro-policies of the state; causal research; horizontal alignment; macro-policies of the judiciary; expediency discernment council.

ABSTRACT

In preparing the macro-policies of the judiciary, it is imperative to consider the macro-policies of the state in order to have a horizontal alignment with all the policies of the country. Accordingly, the current study aims to investigate the implications of macro-policies of the state in the macro-policies of the judiciary. Therefore, first, all the 15 macro-policies of the state from 2010 to 2016 are analyzed, and then the implications of each in the judiciary sector are investigated. Putting aside the repetitive implications, the findings were categorized into 13 statements. As the judiciary sector has a preventive approach, some of these statements were related to education in public, legal, and judiciary issues (improving culture and legal knowledge for the society), improving the judiciary indexes, improving business environment, and entrepreneurship, taking social issues into consideration.

JEL Classification: Z11, Z10, Z13, Z18.

* Corresponding Author:

Hossein Mohammadi Doust

Address: Faculty of Management and Economics, Tarbiat Modares University, Tehran

Tel: +98 (992) 1393974

E-mail: mohammadidoost.h1372@gmail.com

واکاوی دلالت‌های خطمشی‌های کلان بر سیاست‌های کلی قضایی

مهدی مرتضوی^۱، میثم علیپور^۲، * حسین محمدی دوست^۳

۱. دانشیار گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
۲. دکترای خطمشی‌گذاری عمومی، پژوهشکده سیاست‌پژوهی و مطالعات راهبردی حکمت، تهران، ایران
۳. کارشناسی ارشد مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

چکیده

تاریخ دریافت: ۳ اردیبهشت ۱۳۹۹
تاریخ پذیرش: ۲۹ شهریور ۱۳۹۹
تاریخ انتشار: ۱ فروردین ۱۴۰۰

نوع مقاله: علمی-پژوهشی

کلیدواژه‌ها:

سیاست‌های کلی
نظام، دلالت پژوهی،
هم‌راستایی افقی،
سیاست‌های کلی
قضایی، مجمع تشخیص
مصلحت نظام.

در تدوین سیاست‌های کلان حوزه قضایی، توجه به دلالت‌های سایر خطمشی‌های کلی نظام برای دستیابی به هم‌راستایی افقی بین همه خطمشی‌های کشور ضروری است. بنابراین هدف اصلی این پژوهش شناسایی دلالت‌های سایر خطمشی‌های کلی نظام برای سیاست‌های کلی قضایی است. این پژوهش با روش دلالت‌پژوهی انجام شده است. بر این اساس، ابتدا همه ۱۵ خطمشی کلی نظام در بازه سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶ به‌مثابه «دال» گردآوری شد و سپس دلالت‌های هریک از بندهای خطمشی‌های کلی برای مأموریت‌های دستگاه قضایی به‌مثابه «مدلول» شناسایی گردید. با کنار گذاشتن دلالت‌های تکراری، نتایج پژوهش در ۱۳ گزاره تنظیم و سازمان‌دهی شد. با عنایت به اهمیت موضوع پیشگیری در حوزه قضایی، اهم این گزاره‌ها بعضاً شامل آموزش جذاب مسائل عمومی، حقوقی و قضایی به مردم (توسعه فرهنگ و دانش حقوقی مورد نیاز عامه در جامعه)، ارتقای مستمر شاخص‌های قضایی، بهبود مستمر فضای کسب‌وکار و نقش‌آفرینی فعال در موضوع «آسیب‌های اجتماعی» است.

طبقه‌بندی JEL: Z11, Z10, Z13, Z18

* نویسنده مسئول:

حسین محمدی دوست

نشانی: تهران، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده مدیریت و اقتصاد

تلفن: ۱۳۹۳۹۷۴ (۹۹۲) +۹۸

پست الکترونیک: mohammadidoost.h1372@gmail.com

۱. مقدمه

خطمشی‌های کلی در بالاترین سطح از سلسله‌مراتب خطمشی‌ها قرار دارند. هر خطمشی کلی برای مواجهه با یک یا چند مسئله کلان تدوین شده است. در همین امتداد، هر خطمشی کلی برای خطمشی‌های دیگر در سطوح پایین‌تر از سلسله‌مراتب، الهام‌بخش است و هم‌راستایی آن خطمشی‌ها با خطمشی کلی ضروری است. براساس بند اول از اصل یکصد و دهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، «تعیین سیاست‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام» از وظایف و اختیارات مقام رهبری است. در همین راستا، خطمشی‌های کلی در حوزه‌های گوناگون تدوین و ابلاغ می‌شود. مجمع تشخیص مصلحت نظام خطمشی‌های کلی را «مجموعه‌ای هماهنگ از جهت‌گیری‌ها و اهداف مرحله‌ای و راهبردی کلان نظام در دوره‌های زمانی مشخص، برای تحقق آرمان‌ها و اهداف قانون اساسی» می‌داند. این خطمشی‌های کلی برای همه خطمشی‌ها در سطوح پایین‌تر الزام‌آورند و منبعی برای نظارت بر قوانین و برنامه‌ها به‌شمار می‌روند.

یکی از خطمشی‌های کلی نظام جمهوری اسلامی ایران خطمشی‌های کلی قضایی کشور است. پس از آنکه خطمشی‌های کلی نظام در خصوص انیت قضایی، مصوب ۱۳۸۱/۰۷/۲۸، ابلاغ و در سال ۱۳۸۵ تمدید شد، در تاریخ ۱۳۸۸/۰۹/۰۲ نیز خطمشی‌های کلی قضایی پنج‌ساله از سوی مقام معظم رهبری ابلاغ گردید. در حال حاضر، با گذشت حدود ۸ سال از ابلاغ آن خطمشی‌ها، بازبینی‌ها و ارزیابی‌ها ضروری به‌نظر می‌رسد؛ زیرا شرایط کلی حاکم بر کشور در حال تغییر بوده و شاید مسائل کنونی نیازمند خطمشی‌های دیگری باشد؛ ضمن اینکه خطمشی‌های کلی قضایی بدون همراهی و همسویی سایر خطمشی‌های موضوعی کشور در دیگر بخش‌ها به‌خوبی امکان عملیاتی شدن نمی‌یابد؛ لذا ارزیابی و سنجش میزان هم‌راستایی آن‌ها با همدیگر ضروری و گریزناپذیر است و شایسته خواهد بود مراجع ذی‌ربط، نظیر مجمع تشخیص مصلحت نظام، نسبت به این مهم اقدام نماید. در این تحقیق، پژوهشگران تلاش کردند دلالت‌های ناشی از سایر خطمشی‌های کلی نظام برای خطمشی‌های کلی قضایی را شناسایی و معرفی کنند تا در تدوین سیاست‌های دوره جدید مورد بهره‌برداری قرار گیرد.

برای دستیابی به توسعه پایدار باید بین ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، قضایی، زیست‌محیطی و نظایر آن تعامل و تبادل وجود داشته باشد. تقویت انسجام و هم‌راستایی بین خطمشی‌ها ابزاری اساسی برای نیل به این اهداف است. با توجه به چالش‌های متعدد و پیچیده در حوزه‌های مختلف جامعه و ارتباطات دوسویه و تعاملی بین این حوزه‌ها، توجه به انسجام و هم‌راستایی خطمشی‌ها بیش از پیش اهمیت می‌یابد. توجه به هماهنگی بین خطمشی‌ها اثراتی همچون تقویت و هم‌افزایی حوزه‌های مختلف جامعه و کاهش تنش بین

آن‌ها، تقویت اقدامات بین سه سطح محلی، ملی و بین‌المللی و غلبه بر اقدامات سیاسی را دربردارد (OECD, 2018). ناهماهنگی و ناهم‌راستایی بین خط‌مشی‌ها منجر به انحراف نتایج آن‌ها در هر سه بخش خروجی، پیامد و اثر می‌شود (May, Jones, Beem, Neff Sharum & Poague, 2005).

تاکنون پژوهشی درخصوص بررسی هم‌راستایی افقی در ایران صورت نگرفته است؛ هرچند پژوهش‌های پیشین به فقدان چنین پژوهشی در خط‌مشی‌گذاری اشاره کرده‌اند. **هداوند، فاتح‌راد و طباطبائیان (۱۳۹۵)** عارضه‌های فرایند سیاست‌گذاری را چنین تبیین کردند: تداخل در مفاهیم سیاست‌گذاری کلان و اجرایی و عدم تفکیک اقدامات سیاست‌گذاری در این دو سطح، نبود ارتباط مناسب بین سطوح سیاست‌گذاری کلان و اجرایی و برنامه‌ریزی و اجرا، فقدان ارتباط بین برنامه‌های توسعه با سیاست‌های کلان و اجرایی در برخی از حوزه‌ها، و دخالت نکردن ذی‌نفعان، بخش خصوصی و بخش اجرایی در سطح سیاست‌گذاری. **قلی‌پور و دیگران (۱۳۹۵)** در پژوهشی دریافتند که ناهماهنگی و نایک‌پارچگی بین خط‌مشی‌ها و لایه‌های خط‌مشی منجر به بروز شکاف خط‌مشی می‌شود و اهداف خط‌مشی‌گذاران از تدوین خط‌مشی محقق نمی‌گردد. بی‌توجهی به هم‌راستایی افقی خط‌مشی‌ها منجر به خروجی ناموزون و فاصله حاکمیت از هدف اصلی خود خواهد شد. این موضوع درخصوص خط‌مشی‌های کلی قضایی نیز وجود دارد. از این رو هدف اصلی این پژوهش شناسایی دلالت‌های ناشی از سایر خط‌مشی‌های کلی نظام برای خط‌مشی‌های کلی قضایی است.

۲. پیشینه تحقیق

پژوهش **ازوجی (۱۳۸۶، ص. ۲۵)** بر بررسی و ارزیابی خط‌مشی‌ها و عملکرد بازار کار در برنامه‌های توسعه‌ای ایران تمرکز دارد. نتایج پژوهش بر وجود خط‌مشی‌های متنوع در جهت بهبود وضعیت بازار کار ایران دلالت دارد؛ هرچند به خط‌مشی‌های تنظیمی در برنامه‌های توسعه کمتر توجه شده است و ناهم‌راستایی افقی مشاهده می‌شود؛ در حالی که اصلاح قوانین و مقررات بازار کار می‌تواند در راستای تسهیل به‌کارگیری کم‌هزینه نیروی کار باشد. **جباری‌پور، عابدی‌جعفری و ایوبی‌اردکانی (۱۳۹۴)** به بررسی و ارزیابی خط‌مشی‌های مبارزه با فساد در برنامه‌های توسعه ایران در ابعاد اقتصادی، اداری، اجتماعی و سیاسی پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها ناهم‌راستایی افقی خط‌مشی‌های توسعه و تجمع خط‌مشی‌ها در حوزه اقتصادی را نشان داد. **مرکز پژوهش‌های مجلس (۱۳۹۷)** در گزارشی خط‌مشی‌های کلان، میانی و عملیاتی اصلاحات اداری را ارزیابی و تحلیل کرد. مسائل اقتصادی همچون اشتغال و مسائل سیاسی همچون آزادی‌های مدنی در صدر دغدغه‌ها در خط‌مشی‌های اصلاح اداری بوده‌اند. اما توجه به راه‌حل‌های سطحی و کلیشه‌ای و بی‌توجهی به اصلاحات بنیادی و ساختاری از عوامل ناکامی خط‌مشی‌های اصلاحات اداری در ایران بوده است. **عطاردی و**

دیگران (۱۳۹۵) در پژوهشی علل ناکامی یک‌پارچه‌سازی خط‌مشی‌های فرهنگی در ایران را با استفاده از روش نظریه‌پردازی داده‌بنیاد تحلیل کردند.

می، ساپوتیچ و ورکمان (۲۰۰۶) در پژوهشی دریافتند که خط‌مشی‌گذاری در ۱۸ حوزه خط‌مشی‌گذاری در امریکا از انسجام و هماهنگی لازم برخوردار نیست و تکه‌تکه کردن نهادهای خط‌مشی‌گذاری این مهم را تشدید می‌کند. پاکوئین و بوریگارد (۲۰۱۳) در پژوهشی هم‌راستایی خط‌مشی‌های خارجی کانادا را تحلیل کردند. آندرونی، فراتینی و پرودی (۲۰۱۶) در پژوهشی به تحلیل هم‌راستایی خط‌مشی‌های صنعتی دولت محلی با تغییرات صنعت و فناوری پرداختند. تومن، استرنز و شیریلی (۲۰۱۷) در پژوهشی هم‌راستایی خط‌مشی‌های ژاپن با جنگ علیه تروریسم را بررسی و مشخص کردند که این خط‌مشی‌ها با امنیت ژاپن هم‌بستگی دارد. فوری (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی کیفی انسجام خط‌مشی‌های توسعه آفریقای جنوبی با چارچوب راهبردی ۲۰۳۰ پرداخت. پیترز، دیمکوو و پولوویک (۲۰۱۳) در پژوهشی هم‌راستایی خط‌مشی‌های امنیتی در سطوح مختلف سامانه‌های فنی اجتماعی را تحلیل کردند. کوییدی و آکنجی (۲۰۱۷) در پژوهشی به بررسی یک‌پارچگی خط‌مشی‌های مصرف و تولید پایدار با خط‌مشی‌های ملی پرداختند.

بررسی هم‌راستایی و انسجام افقی خط‌مشی‌ها از ابزارهای مناسب برای انسجام‌بخشی به سیاست‌ها و اقدامات دولت است. هرچند تاکنون پژوهش‌های اندکی در این زمینه صورت گرفته، همین مطالعات بر اهمیت و ضرورت انجام این نوع سیاست‌پژوهی تأکید دارد. لذا در تحقیق حاضر با روشی نوین و کارآمد به بررسی دلالت‌های سایر سیاست‌های کلی نظام برای سیاست‌های کلان حوزه قضایی پرداخته شده تا بر انسجام و هم‌راستایی این سیاست‌ها افزوده شود.

۳. چارچوب نظری

براساس ادبیات علمی و رایج، خط‌مشی‌گذاری قضایی جزئی از خط‌مشی‌گذاری جنایی (تقنینی، قضایی، اجرایی و مشارکتی) است. بر این اساس، واکاوی مطالعات مرتبط با خط‌مشی‌گذاری جنایی بررسی خط‌مشی‌گذاری قضایی را نیز دربرمی‌گیرد.

معمولاً نام هر رشته و حوزه مطالعاتی به‌نحوی انتخاب می‌شود که بیانگر محتوای آن رشته باشد و حدود آن را مشخص نماید؛ هرچند خط‌مشی جنایی از اصل مذکور مستثناست و ابهام‌آمیزی در عنوان آن موجب شده محتوا و حدود آن در هاله‌ای از ابهام فرورود (عظیم‌زاده‌اردبیلی و حسابی، ۱۳۹۰، ص. ۱۱۴). بر این اساس، پژوهشگران گوناگون ادراکات متفاوتی از آن دارند؛ از همین رو قلمروهای گوناگون برای آن ترسیم شده است. در تلقی کنونی از خط‌مشی جنایی، شیوه‌های کنترل اجتماعی از نوع غیرکیفری و گاه حتی غیردولتی نیز وجود دارد. در این مفهوم، اجتماع نیز به مشارکت در راهبرد خط‌مشی جنایی کمک شایانی می‌کند. بر این اساس، خط‌مشی جنایی در معنای موسع خود، همه تدابیری

است که در مقابله با جرم و انحراف توسط دولت و جامعه اتخاذ می‌شود. بنابراین خطمشی جنایی در قلمرو وسیع‌تری به‌نام خطمشی عمومی یک کشور واقع می‌شود (همان، ص. ۱۱۸). در تعریفی فراگیر، خطمشی جنایی عبارت است از طراحی، اجرا و نظارت بر برنامه‌ها و اقدامات کیفی و غیرکیفری که از سوی دولت، حوزه عمومی و مردم در راستای پیشگیری از وقوع پدیده مجرمانه، سرکوب و جلوگیری از تکرار آن و حمایت از بزه‌دیدگان به‌کار گرفته می‌شود تا آمار جرایم، تکرار و آثار آن به حداقل برسد (غلامی، ۱۳۹۲، ص. ۱۰۰).

انسجام خطمشی برای کاهش آسیب‌ها در مقابله با سامانه‌های کاهنده رفاه عمومی ضروری است. این انسجام می‌تواند با ایجاد جهش و تغییر بنیادی در روش‌های استفاده از منابع اقتصادی و اجتماعی، به افزایش رفاه عمومی بینجامد (OECD, 2018, p. 23). انسجام خطمشی میزان هماهنگی را افزایش می‌دهد و امکان استفاده مؤثر از منابع محدود را برای رسیدن به اهداف مشترک فراهم می‌آورد (Ranabhat et al., 2018). میزان انسجام خطمشی‌ها را می‌توان براساس میزان تمرکز موضوع، تمرکز منافع و هدف نهایی خطمشی تعیین کرد. هرچند انسجام زیاد خطمشی‌ها لزوماً به‌معنای خوب بودن خطمشی‌ها نیست، در بیشتر موارد اثر مثبت بر خوب بودن خطمشی‌ها دارد (May, Sapotichne & Workman, 2006).

کولیر انسجام و یک‌پارچگی خطمشی‌ها را در عرصه زیست‌محیطی به این شرح تعریف می‌کند: دستیابی به توسعه پایدار و جلوگیری از آسیب‌های محیطی، حذف تناقض بین و درون هر خطمشی و تحقق بخشیدن به منافع متقابل و هدف کلان ایجاد خطمشی‌های حمایت متقابل (Lafferty & Havden, 2003). همچنین برائیسولیس (2004) یک‌پارچه‌سازی خطمشی را فرایند مفهوم‌پردازی می‌داند که در آن خطمشی‌ها در کلی واحد همسان و هماهنگ می‌شود و یا آنکه مسائل مربوط به یک خطمشی در خطمشی‌های دیگر ادغام می‌گردد. از نظر آندرال (1980)، یک‌پارچگی خطمشی به‌میزانی است که پیامدهای آن را در تصمیم‌گیری به‌رسمیت می‌شناسند و به همه سطوح خطمشی و تمامی ادارات دولتی در اجرای آن خطمشی نفوذ کرده است.

یک‌پارچگی خطمشی از دو رویکرد یک‌پارچگی عمودی (درون‌بخشی) و یک‌پارچگی افقی (میان‌بخشی) تشکیل شده است. رویکرد یک‌پارچگی عمودی بر رویکرد تدریج‌گرایی در خطمشی‌گذاری استوار است و دارای دو بُعد ساختاری و محتوایی است. در بُعد محتوایی، باید بین خطمشی‌های کلان، میانی و عملیاتی انسجام وجود داشته باشد و اگر هدفی در سطح کلان در نظر گرفته می‌شود، در سطوح عملیاتی نیز وجود داشته و محقق گردد. در بُعد ساختاری، باید ساختار و ابزار مناسب خطمشی‌گذاری در سطوح کلان تا عملیاتی یک‌پارچه باشند. رویکرد یک‌پارچگی افقی خطمشی مبتنی بر رویکرد جامع‌عقلایی است و هدف آن توجه به اثربخشی یک‌پارچه‌سازی خطمشی است (Briassoulis, 2004). یک‌پارچگی

عمودی خط‌مشی‌ها به هم‌راستایی خط‌مشی‌ها در سطوح راهبرد، برنامه و ابزار به ترتیب در سطح دولت، وزارتخانه و بخش اشاره می‌کند. همچنین یک پارچگی افقی خط‌مشی‌ها به هم‌راستایی خط‌مشی‌ها در حوزه‌های مختلف در یک سطح خط‌مشی‌گذاری، مانند کشاورزی، حمل‌ونقل و انرژی، ناظر است (Lafferty & Havden, 2003).

هم‌راستایی خط‌مشی‌ها به هماهنگی خط‌مشی‌ها در سطوح مختلف اشاره می‌کند. هم‌راستایی عمودی به هماهنگی خط‌مشی‌های کلان، میانی و فعالیت‌ها و اقدامات و معیارهای کلیدی برای تحقق هدف کلان در یک حوزه مشخص معطوف است. اما هم‌راستایی افقی به هماهنگی خط‌مشی‌ها در سطوح همسان حوزه‌های مختلف برای تحقق منفعت عامه ناظر است (Case & Zucker, 2005).

در ایران چهار سطح برای مدیریت قائل شده‌اند که چهار سطح خط‌مشی‌گذاری را ایجاد می‌کند. این سطوح در شکل ۱ آمده است. ۱. سطح مدیریت ابرخط‌مشی‌ها که رهبری نظام و مشاوران تخصصی ایشان این وظیفه را برعهده دارند. ۲. سطح مدیریت سیاسی که برعهده قوای سه‌گانه است و خط‌مشی‌های میانی در این سطح تدوین می‌شود. ۳. سطح مدیریت اداره امور عمومی که اجراکننده خط‌مشی و مشاوره‌دهنده در تدوین خط‌مشی است. ۴. سطح مدیریت بخش خصوصی که فقط به بخش خصوصی مربوط نیست و به کلیت جامعه اشاره دارد و می‌تواند با یک مدیریت دولتی کارآ و اثربخش در جهت بهبود و رشد جامعه عمل کند (دانایی‌فرد، ۱۳۹۵، ص. ۳۸۷).

شکل ۱. سطوح مدیریت در ایران (منبع: همان)

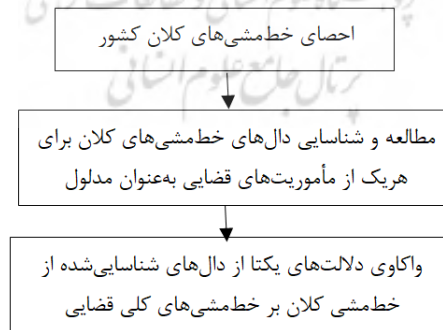
به‌منظور تدوین سیاست‌های کلی در هر بخش، باید به ارتباط آن سیاست با دیگر بخش‌ها توجه کرد. همچنین باید هر بند سیاستی در سطوح میانی و عملیاتی پاسخ داده شود و هم‌راستا با آن سیاست، خط‌مشی‌های عملیاتی تدوین گردد. در این پژوهش، پژوهشگران در پی آن بودند که دلالت‌های سایر بخش‌های مرتبط با حوزه قضایی را شناسایی کنند و با پیشنهاد گزاره‌های مرتبط، بر یک‌پارچگی و انسجام خط‌مشی‌های حوزه قضایی بیفزایند و از تضاد و تعارض بین خط‌مشی‌های مختلف جلوگیری نمایند.

۴. روش تحقیق

در این پژوهش، نگارندگان از روش‌شناسی دلالت‌پژوهی بهره برده‌اند. دلالت‌پژوهی استفاده از یک فلسفه، چارچوب، نظریه، مدل یا ایده برای واکاوی رهنمودهایی است که در عمل کاربرد مستقیم ندارد، اما این رهنمودها ممکن است بعدها به دانش خاص رشته تخصصی آن پژوهشگر تبدیل شود. در همین امتداد، ممکن است در فضای عمل از قوانین یا خط‌مشی‌های حوزه‌های دیگر در قانون‌گذاری یا خط‌مشی‌گذاری حوزه‌ای خاص، الزامات و رهنمودهایی برداشت شود. این اقدام دلالت‌پژوهی نامیده می‌شود.

صبغه این پژوهش کیفی است، جهت‌گیری پژوهش کاربردی بوده و هدف پژوهش توصیفی تحلیلی است. در این پژوهش، مطابق دیگر پژوهش‌های با صبغه کیفی، از نمونه‌گیری هدفمند استفاده گردید. نمونه پژوهش تمامی خط‌مشی‌های کلی جاری کشور بوده است.

در تحقیق حاضر، از روش دلالت‌پژوهی نظام‌مند استفاده نشده و از این روش در شناسایی دلالت‌های سایر خط‌مشی‌های کلان برای خط‌مشی‌های کلی قضایی الهام گرفته شده است. مراحل پژوهش در شکل ۲ مشاهده می‌شود.

شکل ۲. فرایند پژوهش

۵. یافته‌های تحقیق

از میان خط‌مشی‌های کلی نظام، خط‌مشی‌هایی مدنظر قرار گرفته که در بازه زمانی ۱۳۸۹ تا کنون به تصویب مجمع تشخیص مصلحت نظام رسیده است. این خط‌مشی‌ها عبارت‌اند از:

۱. خط‌مشی‌های کلی نظام اداری، ابلاغ ۱۳۸۹/۰۱/۱۴
۲. خط‌مشی‌های کلی اصلاح الگوی مصرف، ابلاغ ۱۳۸۹/۰۴/۱۴
۳. خط‌مشی‌های کلی در بخش امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات (افتا^۱)، ابلاغ ۱۳۸۹/۱۱/۲۹
۴. خط‌مشی‌های کلی اشتغال، ابلاغ ۱۳۹۰/۰۴/۲۸
۵. خط‌مشی‌های کلی آمایش سرزمین، ابلاغ ۱۳۹۰/۰۹/۲۱
۶. خط‌مشی‌های کلی خودکفایی دفاعی و امنیتی، ابلاغ ۱۳۹۱/۰۹/۲۹
۷. خط‌مشی‌های کلی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی، ابلاغ ۱۳۹۱/۱۱/۲۴
۸. خط‌مشی‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور، ابلاغ ۱۳۹۲/۰۲/۰۵
۹. خط‌مشی‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ابلاغ ۱۳۹۲/۱۱/۳۰
۱۰. خط‌مشی‌های کلی سلامت، ابلاغ ۱۳۹۳/۰۱/۱۸
۱۱. خط‌مشی‌های کلی جمعیت، ابلاغ ۱۳۹۳/۰۲/۳۰
۱۲. خط‌مشی‌های کلی علم و فناوری، ابلاغ ۱۳۹۳/۰۶/۲۹
۱۳. خط‌مشی‌های کلی برنامه ششم توسعه، ابلاغ ۱۳۹۴/۰۴/۰۹
۱۴. خط‌مشی‌های کلی محیط‌زیست، ابلاغ ۱۳۹۴/۰۸/۲۶
۱۵. خط‌مشی‌های کلی خانواده، ابلاغ ۱۳۹۵/۰۶/۱۳

ابتدا باید بررسی کرد که از میان خط‌مشی‌های مذکور، کدام‌یک به قوانین موضوعه یا خط‌مشی‌های برنامه‌ای تبدیل شده‌اند؛ زیرا با تبدیل هر یک به قوانین و خط‌مشی‌های پایین‌دستی، دلالت پژوهی آن خط‌مشی‌ها سالبه به انتفاء موضوع می‌شود. دلالت پژوهی در

۱. امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات و ارتباطات

شرایطی سودمند است که خبری از صراحت و تعیین روشن وظایف نباشد.

خطمشی‌های کلی نظام اداری با قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، مصوب ۱۳۸۷/۰۲/۲۹ مجلس شورای اسلامی و تأیید مجمع تشخیص مصلحت نظام در تاریخ ۱۳۹۰/۰۸/۰۷، آیین‌نامه اجرایی تبصره ۴ ماده ۶ قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، مصوب ۱۳۹۲/۰۴/۲۵ رئیس قوه قضائیه، آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۶ از قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد، مصوب ۱۳۹۳/۰۴/۱۵ هیئت وزیران، مصوبه شورای عالی اداری در خصوص برنامه عملیاتی اصلاح نظام اداری در سال ۱۳۹۳، مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۱۴ و مواردی دیگر، پشتیبانی شده و زمینه‌ای برای دلالت‌پژوهی وجود ندارد.

خطمشی‌های کلی اصلاح الگوی مصرف با قانون اصلاح الگوی مصرف، مصوب ۱۳۸۹/۱۲/۴ مجلس شورای اسلامی، آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۴ قانون اصلاح الگوی مصرف، مصوب ۱۳۹۲/۱۰/۲۸ هیئت وزیران، آیین‌نامه اجرایی ماده ۱۵ قانون اصلاح الگوی مصرف، مصوب ۱۳۹۶/۰۵/۱۱ هیئت وزیران و آیین‌نامه اجرایی ماده ۶۱ قانون اصلاح الگوی مصرف، مصوب ۱۳۹۴/۱۱/۱۴ هیئت وزیران پشتیبانی شده و زمینه‌ای برای دلالت‌پژوهی وجود ندارد.

خطمشی‌های کلی افتا با مأموریت‌ها و نقش مرکز مدیریت راهبردی افتا در نهاد ریاست‌جمهوری هماهنگ‌اند. در همین امتداد، دلالت‌های نظارتی خطمشی‌های کلی افتا با مأموریت‌های نظارتی مرکز مدیریت راهبردی افتا هم‌نواست و زمینه‌ای برای دلالت‌پژوهی وجود ندارد. در زمینه جرایم رایانه‌ای نیز قانون جرایم رایانه‌ای، مصوب ۱۳۸۸/۰۳/۲۰ وجود دارد.

براساس روش‌شناسی دلالت‌پژوهی، تعیین چارچوب نظری یا مدلی برای مدلول در راستای شناسایی دلالت‌های دال ضروری است. در اینجا، مدلول عبارت است از خطمشی‌های کلی قضایی. بنابر آنچه در مرور پیشینه نظری پژوهش بیان شد، خطمشی‌های کلی قضایی مصوب در کشور جزئی از خطمشی‌های جنایی هستند. از سویی تحقق عدالت قضایی از طریق کارآمدسازی سامانه قضایی و دستیابی به امنیت قضایی اهداف اصلی تدوین و ابلاغ آن خطمشی‌ها بوده‌اند. از آنجا که تحقق کارآمدی در سامانه قضایی به‌معنای انجام کارآ و اثربخش مأموریت‌های آن است، در این بخش می‌توان دلالت‌های خطمشی‌های کلی بر مأموریت‌های قوه قضائیه را شناسایی کرد. براساس آنچه در برنامه چهارم توسعه قضایی بیان شده است، مأموریت‌های قوه عبارت‌اند از:

۱. احیای حقوق عامه و گسترش عدل و آزادی‌های مشروع؛

۲. رسیدگی و صدور حکم در مورد تظلمات، تعدیات، شکایات، حل‌وفصل دعاوی و رفع خصومات؛

۳. اخذ تصمیم و اقدام لازم در امور حسبیه؛
۴. نظارت بر حسن جریان امور و اجرای قوانین؛
۵. کشف جرم و تعقیب و مجازات و تعزیر مجرمین؛
۶. اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام؛
۷. اقدام مناسب برای پیشگیری از جرم؛
۸. اقدامات تأمینی، تربیتی و اصلاح مجرمان؛
۹. تثبیت و حمایت از حقوق مالکیت مشروع و قانونی اشخاص.

در این بخش از پژوهش، ابتدا هریک از خط‌مشی‌های کلی مورد مطالعه و بازخوانی قرار گرفت و دلالت‌های کلی آن‌ها برای ساماندهی قضایی شناسایی شد. سپس هر دلالت با مأموریت یا مأموریت‌های متناسب با خود مرتبط شد. **جدول ۱** دلالت‌های سایر خط‌مشی‌های کلی بر خط‌مشی‌گذاری قضایی را ارائه می‌کند.

جدول ۱. دلالت‌هایی از سایر خط‌مشی‌های کلی برای خط‌مشی‌گذاری قضایی

عنوان خط‌مشی	بند مربوطه	عنوان مأموریت	دلالت‌ها برای مأموریت‌های نه‌گانه قوه قضاییه در سند چهارم توسعه قوه قضاییه
خط‌مشی اشتغال	بند ۵	مأموریت ۲	- حمایت از سرمایه‌گذاران - افزایش ضمانت اجرای قراردادها از طریق کاهش زمان و هزینه دادرسی - صیانت از حقوق متضرران از انحلال یک فعالیت (کسب‌وکار)
		مأموریت ۹	- تسهیل شروع کسب‌وکار - کاهش هزینه و زمان ثبت مالکیت - مالکیت‌های معنوی - حمایت از سرمایه‌گذاران خرد
خط‌مشی آمایش سرزمین	بند الف. ۱	مأموریت ۷	- آموزش عمومی حقوق و قانون
		مأموریت ۲	- برخورد با متصرفان میراث تاریخی و منابع طبیعی
	بند ب. ۲	مأموریت ۳	- صیانت از میراث و سوابق تاریخی و طبیعی
		مأموریت ۳	- تعیین قواعدی برای حفظ محیط‌زیست در طرح‌های توسعه‌ای
بند ح	مأموریت ۵	شناسایی مجرمان زیست‌محیطی و مجازات ایشان	

عنوان خط‌مشی	بند مربوطه	عنوان مأموریت	دلالت‌ها برای مأموریت‌های نه‌گانه قوه قضاییه در سند چهارم توسعه قوه قضاییه
	بند ۳		- توسعه تثبیت و حمایت از حقوق مالکیت حقیقی و حقوقی متناسب با اقتصاد دانش‌بنیان
		مأموریت ۲	- حمایت از سرمایه‌گذاران - افزایش ضمانت اجرای قراردادها از طریق کاهش زمان و هزینه دادرسی
	بند ۸		- صیانت از حقوق متضرران از انحلال یک فعالیت (کسب و کار)
خط‌مشی تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی		مأموریت ۹	- کاهش هزینه و زمان ثبت مالکیت - مالکیت‌های معنوی - حمایت از سرمایه‌گذاران خرد
	بند ۱۱	مأموریت ۱	- احیای حق عمومی دسترسی شفاف به جریان آزاد اطلاعات
		مأموریت ۳	- تقویت و افزایش بازرسی‌ها به منظور جلوگیری از ویژه‌خواری‌های اطلاعاتی
	بند ۱۸	مأموریت ۹	- تثبیت و حمایت از حقوق مالکیت حقیقی و حقوقی در زمینه‌های گوناگون سرمایه‌گذاری مانند سرمایه‌گذاری‌های خطرپذیر
	بند ۲۳	مأموریت ۱	- احیای حق عمومی دسترسی آزاد به کالاها و خدمات مورد نیاز
		مأموریت ۴	- تقویت بازرسی‌ها به منظور جلوگیری از ایجاد انحصار
خط‌مشی کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش کشور	بند ۲-۵	مأموریت ۷	- ارائه آموزش‌های لازم به منظور پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی
		مأموریت ۱	- احیای حق عمومی شفافیت و سلامت اقتصادی
	بند ۱۹	مأموریت ۴	- تقویت بازرسی‌ها به منظور جلوگیری از ایجاد انحصار
		مأموریت ۷	- شناسایی و رفع حداکثری زمینه‌های فسادزاد در حوزه‌های تجاری، پولی، ارزی و...
خط‌مشی کلی اقتصاد مقاومتی	بند ۲۲	مأموریت ۱	- جلوگیری از تضییع حقوق عامه براساس تحریم‌ها
		مأموریت ۳	- نقش‌آفرینی بین‌المللی در راستای بازدارندگی از تحریم‌ها
	بند ۲۴	مأموریت ۳	- ایجاد سازوکاری برای نظارت بر استانداردها
		مأموریت ۵	- مجازات سریع، قطعی و شدید متقلبان مرتبط با استاندارد

عنوان خط‌مشی	بند مربوطه	عنوان مأموریت	دلالت‌ها برای مأموریت‌های نه‌گانه قوه قضاییه در سند چهارم توسعه قوه قضاییه
خط‌مشی کلی جمعیت	بند ۶	مأموریت ۷	- ارائه آموزش‌های عمومی به‌منظور پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی
		مأموریت ۱	- احیای حقوق عامه مرتبط با محیط‌زیست
	بند ۱	مأموریت ۳	- تقویت و ارتقای قواعد، رویه‌ها و سازوکارهای حراست و حفاظت از محیط‌زیست
		مأموریت ۷	- مشارکت فعال در پیشگیری از تخریب محیط‌زیست و تصرف منابع طبیعی
		مأموریت ۳	- افزایش چشمگیر در هزینه‌های قانونی تخریب محیط‌زیست و تصرف منابع طبیعی در قیاس با منافع آن
			- اعلام جرم عمومی علیه آلوده‌کنندگان و تخریب‌گران محیط‌زیست
	بند ۴	مأموریت ۵	- کشف و شناسایی جرایم سازمان‌یافته و تعقیب مجرمان حقوقی و حقیقی
		مأموریت ۶	- اجرای احکام مجرمان زیست‌محیطی با قاطعیت، سرعت و شدت
خط‌مشی کلی محیط‌زیست		مأموریت ۷	- مشارکت فعال در اجرای استانداردهای پیشگیری از تخریب محیط‌زیست و انتشار آلودگی
	بند ۶	مأموریت ۴	- اعمال بازرسی‌های مستمر از وظایف قانونی مرتبط با اطلس زیست‌بوم کشور
		مأموریت ۳	- ارتقای قواعد و سازوکارهای حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر در زمینه موضوعات زیست‌محیطی
	بند ۱۴	مأموریت ۴	- توسعه سازوکارهای نظارت عمومی و گزارش‌دهی مردمی درباره تخلفات زیست‌محیطی
		مأموریت ۷	- فرهنگ‌سازی و ایجاد باور عمومی نسبت به منکر بودن تخریب و آلوده کردن محیط‌زیست
			- تشویق و ارج نهادن به متعهدان به معروف حراست و حفاظت از محیط‌زیست
	بند ۱۵	مأموریت ۵	کشف جرایم و تعقیب مجرمان زیست‌محیطی در سطوح محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی

عنوان خط‌مشی	بند مربوطه	عنوان مأموریت	دلالت‌ها برای مأموریت‌های نه‌گانه قوه قضاییه در سند چهارم توسعه قوه قضاییه
	بند ۲	مأموریت ۴	- رصد فعال و ابطال کلیه قوانین و مقررات نافی محوریت خانواده
	بند ۵	مأموریت ۳	- ارتقای قواعد، رویه‌ها و سازوکارهای منع نشر برنامه‌های مخل ارزش‌های خانواده
		مأموریت ۷	- توسعه و ترویج گفتمان تقید و پایبندی به ارزش‌های خانوادگی
		مأموریت ۲	- توسعه روش‌های حکمیت در رسیدگی بدوی به دعاوی خانوادگی - افزایش هزینه‌های طلاق توافقی
	بند ۷	مأموریت ۳	- ارتقا و کارآمدسازی قوانین، مقررات و رویه‌های مرتبط با قیمومیت، کفالت و...
		مأموریت ۷	- توسعه و تثبیت جایگاه مشاوره‌های حقوقی خانواده پیش، حین و پس از ازدواج
		مأموریت ۳	- اعلام جرم علیه افراد حقیقی و حقوقی تضعیف‌کننده عزت و کرامت همسری، نقش مادری و خانه‌داری زنان
	بند ۱۲	مأموریت ۴	- رصد فعال و ابطال قوانین و مقررات تضعیف‌کننده عزت و کرامت همسری، نقش مادری و خانه‌داری زنان
خط‌مشی کلی خانواده		مأموریت ۷	- ترویج گفتمان خانه‌داری و همسری از طریق توسعه محصولات هنری، رسانه‌ای و خدمات مشاوره‌ای
		مأموریت ۲	- افزایش زمان و هزینه‌های دادرسی درمورد طلاق‌های نابجا
	بند ۱۳	مأموریت ۷	- رصد فعال و مستمر علل ایجاد طلاق - ترویج گفتمان کراهت طلاق
		مأموریت ۳	- ارتقای قواعد و سازوکارهای حمایت از زنان سرپرست خانوار
	بند ۱۴	مأموریت ۷	- ترویج گفتمان ازدواج زنان سرپرست خانوار
		مأموریت ۲	- رسیدگی فوری به دعاوی مرتبط با تضییع حقوق اقتصادی سرپرستان خانوار
		مأموریت ۳	- اعلام جرم علیه مسببان سقط غیرقانونی جنین در جامعه
	بند ۱۶	مأموریت ۴	- ارتقای سازوکارهای بازرسی و نظارت بر مراکز بهداشتی و درمانی به‌منظور جلوگیری از سقط‌های غیرقانونی - ارتقای سازوکارهای بازرسی از مراکز تولیدی و اقتصادی به‌منظور حمایت از حقوق کارگران سرپرست خانوار
		مأموریت ۶	- اجرای احکام مجرمان سقط‌جنین با قاطعیت، سرعت و شدت
		مأموریت ۷	- ترویج گفتمان فرزندآوری از طریق توسعه نظام مشاوره

۶. نتیجه‌گیری

با نگاهی به **جدول ۱** و کنار گذاشتن دلالت‌های تکراری مندرج در آن، مشخص می‌شود که دلالت‌های ناشی از سایر خط‌مشی‌های کلی نظام برای خط‌مشی‌های کلی قضایی عبارت‌اند از:

۱. ارتقای قواعد، رویه‌ها و سازوکارهای منع نشر برنامه‌های مخل ارزش‌های خانواده و برخورد قاطع، سریع و شدید با عوامل تضعیف‌کننده عزت و کرامت همسری، نقش مادری و خانه‌داری زنان؛

۲. آموزش جذاب مسائل عمومی حقوقی و قضایی به مردم (توسعه فرهنگ و دانش حقوقی مورد نیاز عامه در جامعه)؛

۳. ارتقای مستمر شاخص‌های قضایی بهبود مستمر فضای کسب و کار و دستیابی به جایگاه نخست منطقه؛

۴. نقش‌آفرینی فعال در موضوع «آسیب‌های اجتماعی»؛

۵. صیانت مستمر از سرمایه‌ها و موارث زیست‌محیطی، تاریخی و منابع طبیعی و برخورد قاطع، سریع و شدید با مجرمان، همسو با سیاست‌های کلی آمایش سرزمین؛

۶. نقش‌آفرینی فعال در تربیت شهروندان نظم‌پذیر و قانون‌گرا بر اساس سیاست‌های مصوب در زمینه آمایش سرزمین؛

۷. احیای حقوق عامه مرتبط با محیط زیست از طریق مشارکت فعال در اجرای سیاست‌های کلی «محیط زیست»؛

۸. توسعه و تثبیت جایگاه مشاوره‌های حقوقی خانواده پیش، حین و پس از ازدواج و توسعه روش‌های حکمیت در رسیدگی بدوی به دعاوی خانوادگی؛

۹. صیانت از حقوق آمران به معروف و ناهیان از منکر؛

۱۰. جلوگیری از تضییع حقوق عامه بر اساس تحریم‌ها از طریق نقش‌آفرینی بین‌المللی در راستای بازدارندگی از تحریم‌ها؛

۱۱. توسعه قوانین حقوق مالکیت حقیقی و حقوقی متناسب با اقتضات اقتصاد دانش‌بنیان؛

۱۲. فعال‌تر شدن قوه قضاییه در پیگیری حقوقی قضایای بین‌المللی؛

۱۳. احیای حقوق عامه مرتبط با نظام سلامت از طریق مشارکت فعال در اجرای سیاست‌های کلی «سلامت».

هریک از این موارد سیزده‌گانه را می‌توان به‌منزله یک گزینه خط‌مشی در نظر گرفت.

۷. پیشنهادها

از آنجا که هم‌راستایی عمودی و افقی سیاست‌های کلی نقش بی‌بدیلی در ارتقای سطح کارآمدی

اداره امور عمومی داشته است و موجبات رفع ناهماهنگی‌ها، کاهش هزینه‌ها و افزایش توازن و تقارن بین برنامه‌ها، اقدامات و فعالیت‌ها را در بخش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی جامعه فراهم می‌آورد و در این پژوهش نیز نمونه‌ای از آن در تدوین سیاست‌های کلی قضایی مورد بحث و بررسی قرار گرفت، پیشنهاد می‌شود مجمع تشخیص مصلحت نظام، به‌عنوان مرجع بررسی‌کننده و ارزیاب سیاست‌های کلی، با استفاده از ایده و ابزارهای توسعه‌یافته در حیطه ارزیابی سیاست‌ها همچون دلالت‌پژوهی، به‌صورت مستمر و به‌خصوص در زمان بازنگری سیاست‌های کلی، هم‌راستایی افقی و عمودی سیاست‌های پیشنهادی توسط بخش‌های مختلف را کنترل کند و بکوشد تا این روش در بررسی سیاست‌های کلی نهادینه شود و به‌عنوان مقیاس و شاخص رسمی مورد پذیرش قرار گیرد.

بدون شک به‌کارگیری شیوه‌ها و ابزارهای جدید در حیطه ارزیابی خط‌مشی‌های عمومی، ازجمله شیوه استفاده‌شده در این مقاله، به میزان زیادی تعارض‌ها و تناقض‌های بین سیاست‌های بخش عمومی را کاهش می‌دهد و منجر به هم‌افزایی بین آن‌ها می‌شود.

همچنین پیشنهاد می‌گردد یک مرکز پژوهشی خاص با مشارکت دانشگاه‌ها، مجمع تشخیص مصلحت نظام و یا مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و با همکاری نهادهای پژوهشی در بخش خصوصی و جامعه مدنی، ارزیابی سیاست‌های کلی را از ابعاد تشریح‌شده برعهده گیرد و نتایج پژوهش‌های خود را برای استفاده کارگزاران اجرایی، سیاست‌گذاران و دانش‌پژوهان دانشگاهی منتشر کند.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت کرده‌اند.

تعارض منافع

بنابه اظهار نویسندگان، در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت

طبق تعهد نویسندگان، حق کپی‌رایت (CC) رعایت شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

References

- Andreoni, A., Frattini, F., & Prodi, G. (2017). "Structural cycle and industrial policy alignment: the private and public nexus in the Emilian Packaging Valley". *Cambridge Journal of Economics*, 41(3), 1-24. [DOI: [10.22059/JPQ.2018.213384.1006878](https://doi.org/10.22059/JPQ.2018.213384.1006878)]
- Atari, M., et al. (2016). "Analyzing the reasons of failure for unification of cultural policies in Iran using grounded theory". *Strategic Management Thought*, 52(4), 81-126. from: <http://www.modiriyatfarda.ir/Article/13960310134736268> (Persian)
- Azimzadeh Ardabili, F., & Hesabi, S. (2011). "Criminal policy and its changing meaning". *Culmination of Law*, 4(15), 113-133. from: <https://www.vekalatonline.ir/userfiles/Files/Taali-Hoghogh/15/06-m.azimzadeh-hesabi.pdf> (Persian)
- Benveniste, G. (1984). "On a code of ethics for policy experts". *Journal of Policy Analysis and Management*, 3(4), 561-572. [DOI: [10.1002/pam.4050030406](https://doi.org/10.1002/pam.4050030406)]
- Briassoulis, H. (2004). *Policy integration for complex policy problems: what, why and how. Greening of Policies, Interlinkages and Policy Integration*, Berlin.
- Case, B., & Zucker, S. (2005). *Horizontal and vertical alignment*. San Antonio, TX: Pearson Education.
- Clyton, B. D., & Bass, S. (2012). *Sustainable development strategies: A resource book*. London & Sterling, VA: Routledge, 280-282.
- Danayifarrd, H. (2016). *Management movements in governmental sectors of Iran: past, present, and future*. Tehran: SAMT. (Persian)
- Dryzek, J. (1982). "Policy analysis as a hermeneutic activity". *Policy Sciences*, 14(4), 309-329. from: <https://www.jstor.org/stable/4531904?seq=1>
- Fourie, W. (2018). "Aligning south africa's national development plan with the 2030 agenda's sustainable development goals: Guidelines from the policy coherence for development movement". *Sustainable Development*, 26(4), 1-7. [DOI: [10.1002/sd.1745](https://doi.org/10.1002/sd.1745)]
- Gholami, A. (2013). "Criminal policy of Islam by western thinkers: analysis and criticism". *Journal of Islamic Human Rights*, 1(3), 95-129. from: <http://ensani.ir/fa/article/316401/> (Persian)
- Gholipoor, R., et al. (2015). "Conceptualization of political diversification in cultural policy making". *Majles and Rahbord*. 22(81), 92-124. from: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=260675> (Persian)
- Gill, J. I., & Saunders, L. (1992). "Toward a definition of policy analysis". *New Directions for*

- Institutional Research*, 76, 5-13. [DOI: [10.1002/ir.37019927603](https://doi.org/10.1002/ir.37019927603)]
- Harris, R. (1973). "Policy analysis and policy development". *Social Service Review*, 47(3), 360-372. [DOI: [10.1086/643017](https://doi.org/10.1086/643017)]
- Hodavand, M., & Mehdi Fatehrad, H. (2016). "Analyzing the process of policy making in the national system of innovation in Iran using institutional mapping framework". *Journal of the Macro and Strategic Policies*, 4(16), 1-18. from: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=305153> (Persian)
- Jabaripoor, M., & Hassan Abedi Jafari, M. (2015). "The analysis and evaluation of policies against combating corruption in the quadric plans of Development in the Islamic Republic of Iran". *Public Policy*, 2(1), 51-68. from: <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=265658> (Persian)
- Jacoby, W. G., & Schneider, S. K. (2001). "Variability in state policy priorities: an empirical analysis". *The Journals of Politics*, 68(2), 544-568. [DOI: [10.1111/0022-3816.00078](https://doi.org/10.1111/0022-3816.00078)]
- Koide, R., & Akenjie, L. (2017). "Assessment of policy integration of sustainable consumption and production into national policies". *Resources*, 6(48), 1-21. [DOI: [10.3390/resources6040048](https://doi.org/10.3390/resources6040048)]
- Lafferty, W., & Hovden, E. (2003). "Environmental policy integration: towards an analytical framework". *Environmental Politics*, 3, 1-22. [DOI: [10.1080/09644010412331308254](https://doi.org/10.1080/09644010412331308254)]
- May, P. J., et al. (2005). "Policy coherence and component driven policymaking". *Policy Studies Journal*, 33(1), 37-63. [DOI: [10.1111/j.1541-0072.2005.00091.x](https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.2005.00091.x)]
- May, P. J., Sapotichne, J., & Workman, S. (2006). "Policy coherence and policy domains". *The Policy Studies Journal*, 34(3), 381-403. [DOI: [10.1111/j.1541-0072.2006.00178.x](https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.2006.00178.x)]
- OECD. (2018). *Policy coherence For sustainable development: Towards sustainable and resilient societies*, 23.
- Ozooji, A. (2007). "The analysis and evaluation of policies and performances of labor market in the developmental plans of Iran". *Economic Sciences*, 5(4), 25-54. from: <https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=62518> (Persian)
- Paquin, J., & Beauger, P. (2013). "Shedding light on Canada's foreign policy alignment". *Canadian Journal of Political Science*, 46(3), 617-643. from: <https://www.jstor.org/stable/43298206?seq=1>
- Peiters, W., Dimkov, T., & Povlovic, D. (2013). "Security policy alignment: a formal approach". *IEEE Systems Journal*, 7(2), 275- 287. [DOI: [10.1109/JSYST.2012.2221933](https://doi.org/10.1109/JSYST.2012.2221933)]

- Ranabhat, et al. (2018). "Policy coherence and interplay between climate change adaptation policies and the forestry sector in Nepal". *Environmental Management*, 61(6), 968-980. [DOI: [10.1007/s00267-018-1027-4](https://doi.org/10.1007/s00267-018-1027-4)]
- Samnakey, A. (2016). "Thinking strategically in federal policy: Defining the attributes of high-level policies". *Australian Journal of Public Administration*, 76(1), 106-121. [DOI: [10.1111/1467-8500.12199](https://doi.org/10.1111/1467-8500.12199)]
- Shafritz, J. M., Layne, K. S., & Borick, C. P. (2005). *Classics of public policy*. Pearson Education Inc, 62-71.
- Stead, D., Geerlings, H., & Meijers, E. (2004). *Policy Integration in Practice: The Integration of Land Use Planning, Transport and Environmental Policy Making in Denmark, England and Germany*. Delft University Press, 75-93.
- The Research Center of Islamic Parliament. (2018). *Analyzing the office modification literature in Iran*.
- Tuman, J. P., Strand, J. R., & Shirali, M. (2017). "Foreign policy alignment with the war on terror: the case of Japans foreign Aid program". *Journal of East Asian Studies*, 17(3), 343-354. [DOI: [10.1017/jea.2017.14](https://doi.org/10.1017/jea.2017.14)]
- Underdal, A. (1980). "Integrated marine policy – what? why? how?". *Marine Policy*, 4(3), 159-169. [DOI: [10.1016/0308-597X\(80\)90051-2](https://doi.org/10.1016/0308-597X(80)90051-2)]
- Varho, V. (2006). "Wind power policy options in Finland–analysis of energy policy actors". Views. *European Environment*, 16(4), 198-212. [DOI: [10.1002/eet.416](https://doi.org/10.1002/eet.416)]
- Walker, W. E., Rahman, A. S., & Cave, J. (2001). "Adaptive policies, policy analysis". and Policy-Making. *European Journal of Operational Research*, 128, 282-289. [DOI: [10.1016/S0377-2217\(00\)00071-0](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(00)00071-0)]